

Недекларирана заетост и конкурентоспособност: фактори и динамика

София, 16.02.2012

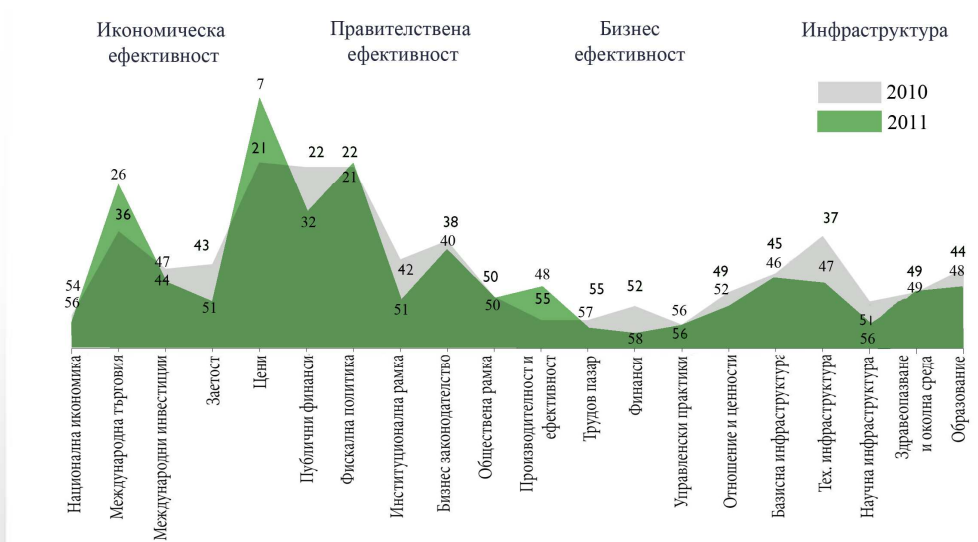
**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Руслан Стефанов
Директор, Икономическа програма, Център за
изследване на демокрацията

Съдържание

- Конкурнтоспособност и макроикономически дисбаланси
- Скритата икономика - гледните точки
- бизнес
- население
- Недекларираната работа в България
- Мерки за противодействие на скритата икономика
- Изводи и препоръки за политиката

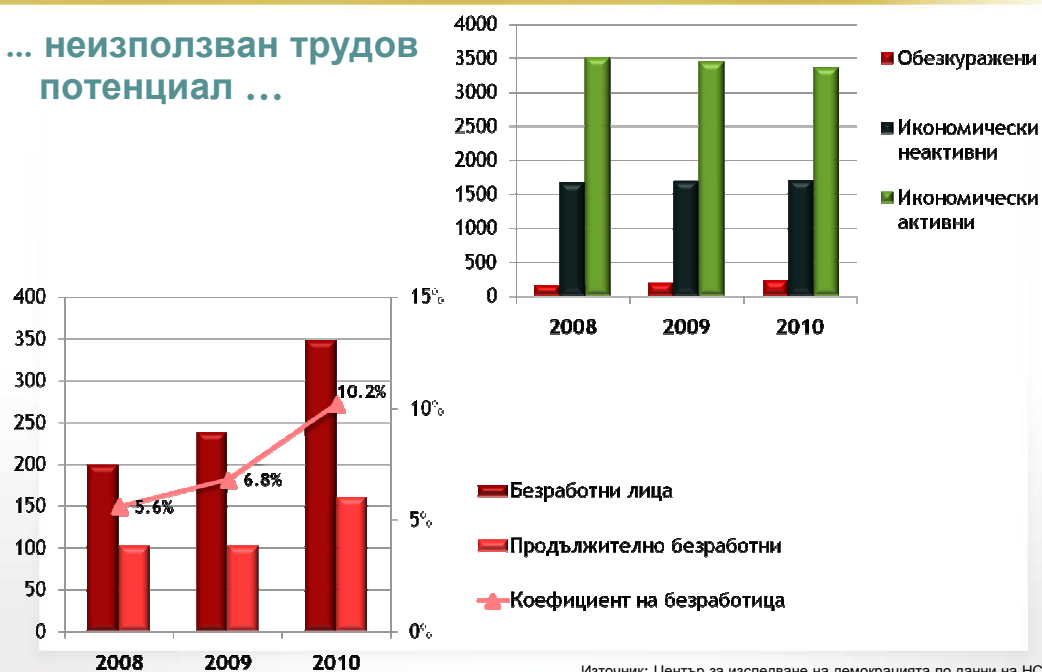
Релеф на българската конкурентоспособност

Източник: IMD, 2010.

www.csd.bg

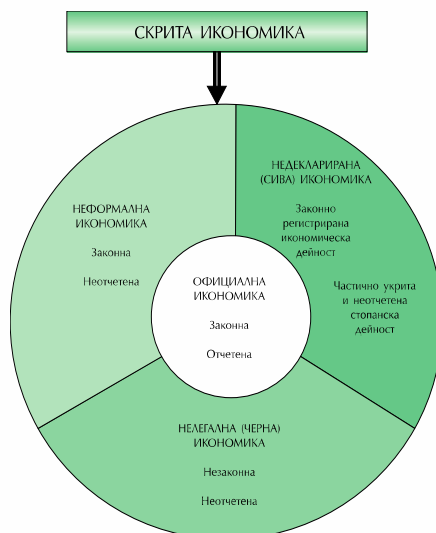
... неизползван трудов потенциал ...

Източник: Център за изследване на демокрацията по данни на НСИ.

www.csd.bg

Дефиниция

Скрита заетост

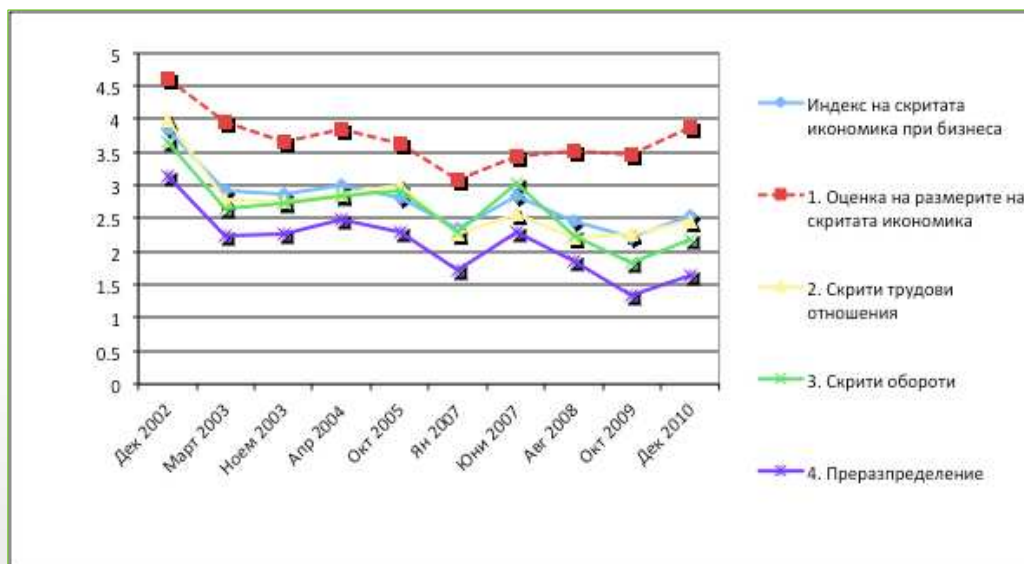
Три основни сегмента на скритата работа/заетост, което дава възможност и за прецизиране на използваните понятия:

- Неформална работа/заетост
- Незаконна работа/заетост в черната икономика
- Недекларирана работа/заетост в сивата икономика

Скрита икономика: фактори

- Данъчно-осигурително бреме
 - Важен е не само размерът, но и ефективността
 - Разходите по изпълнението на изискванията и ревизиите правят бизнеса по-скъп
- Регулации
 - Изисквания към качеството на продуктите и услугите
 - Ценови, ограничения и изисквания за достъп до пазара
- Институционален контекст
 - Качеството на институциите е от значение
 - Система за наблюдение и оценка на ефективността на институциите

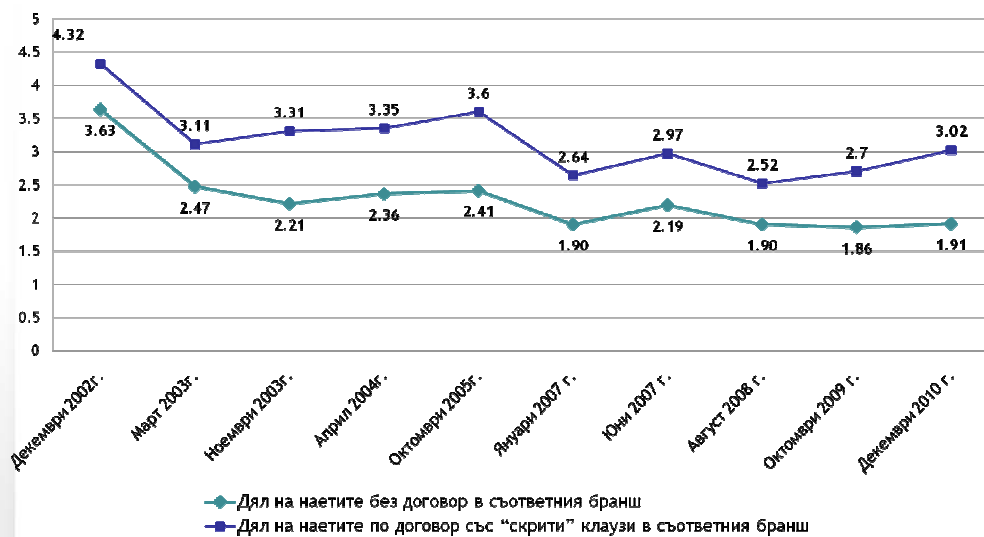
Динамика на индекса на скритата икономика (бизнес)

Източник: Витоша Рисърч, Център за изследване на демокрацията

www.csd.bg

Динамика на подиндексите за скрита заетост (бизнес)

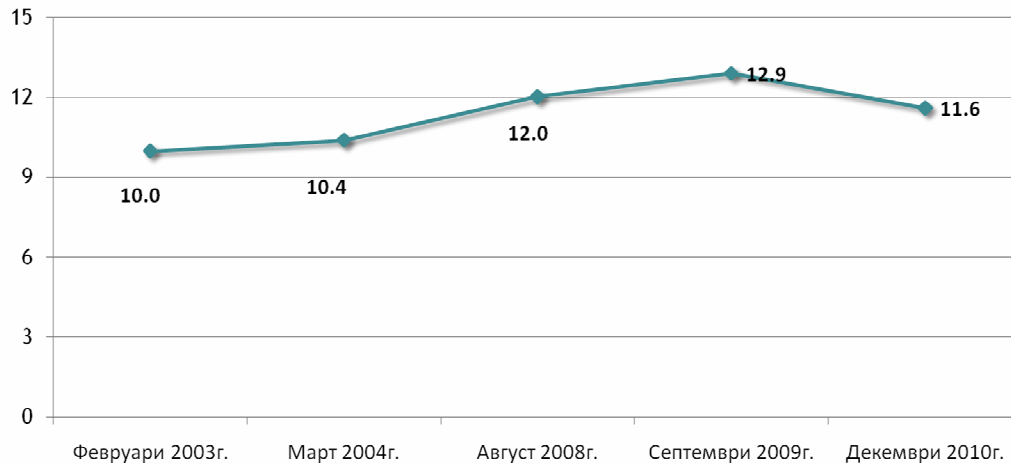

Сектори с най-голям дял на скритата икономика (според бизнеса)

**През последния месец, беше ли Ви изплатено
възнаграждение, по-високо от записаното в договора с
основния Ви работодател? (население)**

Дял на работещите без трудови договори при основна
и допълнителна работа (%)

	Февруари 2003 г.	Март 2004 г.	Август 2008 г.	Септември 2009 г.	Декември 2010 г.
Без трудов договор – основна работа	6,0	5,9	5,6	5,9	3,4
Без трудов договор – допълнителна работа	77,4	59,1	51,5	51,0	38,1

Върху каква сума Ви се внасят социални осигуровки на основната Ви работа? (население)

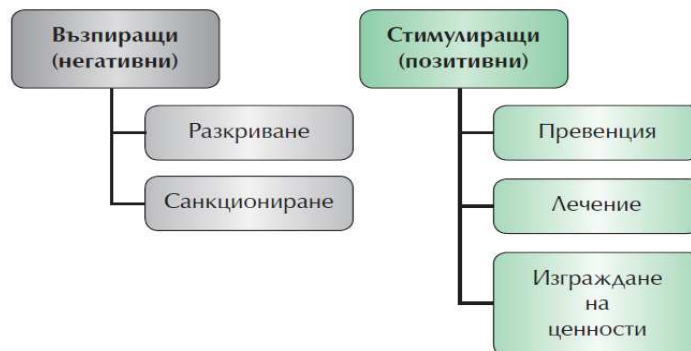
	Февруари 2003г.	Март 2004г.	Август 2008г.	Септември 2009г.	Декември 2010г.
Върху минималния осигурителен праг, независимо, че общата сума на възнаграждението ми е по-голяма	12,1	13,4	13,5	12,9	10,3
Върху минималния осигурителен праг, което е действителното възнаграждение, което получавам	10,3	14,3	9,5	12,6	5,9
Върху сумата, вписана в договора ми, независимо, че общата сума на възнаграждението ми е по-голяма	6,7	8,3	15,0	15,5	8,4
Върху сумата, вписана в договора ми, която е действителното възнаграждение, което получавам	68,3	63,4	61,8	56,2	67,0
Друго	2,6	0,6	0,3	2,8	1,5
База	348	314	378	395	466

Ефекти на скритата икономика върху политиката

- Според Министерство на финансите (2011 г.), делът на сивата икономика след 2000 г. е около 20% от БВП.
- Дори при по-малък дял на скритата икономика от 10% - 15% от БВП, множество макроикономически съотношения, водещи за националните политики, ще се променят съществено:
 1. Таваните за държавни разходи от 40 % от БВП (според новите по-строги фискални правила) - ако се отчете продуктът, произвеждан от скритата икономика, за 2008 г. те биха били 33,2% от БВП, а за 2010 - 34,5%. Тези съотношения при ниското равнище на доход в страната са признак на **сериозно недофинансиране на обществените услуги - образование, здравеопазване, инфраструктура и др.!**
 2. Пактът за конкурентоспособност/“Евро плюс” строго ограничава размера на държавния дефицит и дълга на страните членки и обвързва разходите в държавния сектор с производителността на икономиката à индикатори повлияни от размера на скритата икономика.

Политики за ограничаване на недекларираната работа – мерки в ЕС

Подходи и типове мерки за ограничаване
на недекларираната заетост

Политики за ограничаване на недекларираната работа – мерки в България

- Задължителна регистрация на индивидуалните трудови договори;
- Задължителни минимални осигурителни прагове за различните икономически сектори и отрасли;
- Единна данъчна ставка върху доходите и корпоративната печалба;
- Обществени кампании за ограничаване на скритата икономика;
- Засилване на административния контрол и увеличаване на санкциите

Основни проблеми на противодействието на сивата икономика и недекларираната заетост/работа

- Липса на надежден **мониторинг и оценка на резултатите** от реализираните програми, инициативи и конкретни мерки;
- Не се извършва анализ на ефективността и ефикасността на различните мерки;
- Не се осъществява **предварителна оценка за очакваното въздействие** на определени мерки и за риска от увеличаване на натовареността и разходите на контролните органи, без да се постигнат очакваните резултати;
- Не се прави **анализ на добрите международни практики** през призмата на националните особености на българската икономика, защото успешни мерки в едни страни се оказват неработещи в други;
- Липсват и **оценки на логичната последователност и съгласуването на мерките** при тяхното прилагане, на сроковете за постигане на определен ефект, както и на комплексното им въздействие.

Изводи: от макро към микро стабилност

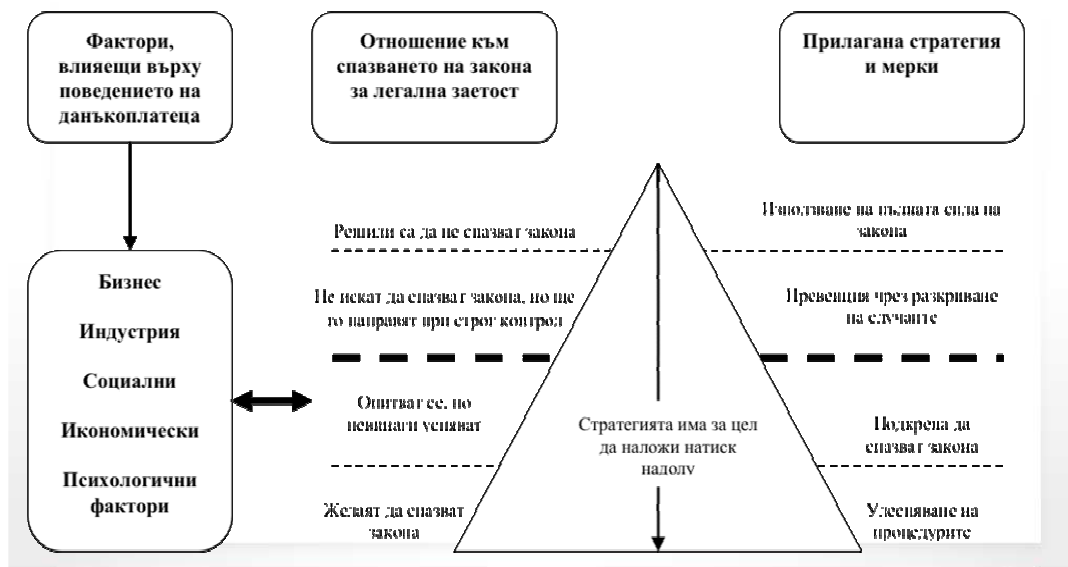
- Цената на предприемачеството остава твърде висока
- Създадена е неформална социална и икономическа структура
- Скрытата икономика остава един от най-важните пробелми на бизнеса
- България има най-ниската в Европа данъчно-осигурителна тежест - защо тогава не изчезва скрытата икономика - изглежда има стратегия за неувеличаване на ставките, но засилване на контрола
- Общото икономическо развитие и конюнктура са много по-важни за динамиката на скрытата икономика от контролните мерки на правителството
- Трябва да спрем да говорим за макроикономическа стабилност и за фискална рамка и да започнем да говорим за пазари, фирми и хора - как на тях се отразява фискалната рамка

Препоръки

- Да се даде предпочитание на стимулите
- Концепция за обслужващия характер на администрацията
- Качеството на обществените услуги
- Структурни реформи
- Съдебна и контролна система

Модел “фактори - стратегии на противодействие”

Източник: Австрийска данъчна служба, Williams, C. C. and P. Renooy, Measures to Tackle Undeclared Work in the European Union, 2008.

Благодаря Ви за вниманието!

WWW.CSD.BG